

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ТУРИЗМУ ТА МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету туризму
та міжнародних комунікацій
доц. Габчак Н.Ф.
«   »   2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Галузь знань	24 Сфера обслуговування
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Туризм
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Рекреаційно-туристське природокористування» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 24 Сфера обслуговування за спеціальністю 242 Туризм, освітньо-професійна програма «Туризм».

Розробник: доц., к.геогр.н. Габчак Н.Ф., доцент кафедри туризму

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри туризму

протокол № 12 від «22» червня 2021 р.

Завідувач кафедри проф., д.геогр.н. Машіка Г.В.

Схвалено науково-методичною комісією факультету туризму та міжнародних комунікацій

протокол № 7 від «29» червня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії проф., д.геогр.н. Машіка Г.В.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-й	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 3 год. аудиторних – 48 год. самостійної роботи здобувача – 72 год.	2-й	2-й
	Лекції:	
	26 год.	10 год.
	Практичні (семінарські):	
	22 год.	6 год.
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:-	
	-	-
Форма підсумкового контролю: комплексна	Самостійна робота:	
	72 год.	104 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основна мета навчальної дисципліни «Рекреаційно-туристське природокористування» сформувані у здобувачів вищої школи базові знання про рекреаційно-туристичну діяльність та рекреаційно-туристичний потенціал, особливості та тенденції стратегії екологічно збалансованого використання природно-рекреаційних ресурсів Карпатського регіону, а також засвоєння здобувачами знань про структуру і значення туристсько-рекреаційних ресурсів території, форми, ефективність та наслідки туристсько-рекреаційного природокористування та його вплив на стан ландшафтів, їх збереження та можливості відновлення під час провадження туристичної діяльності.

Виходячи з мети важливим є набуття здобувачами комплексу теоретичних знань і практичних навичок, розуміння концепції антропогенно-техногенних навантажень та їх вплив на ресурсно-туристичний потенціал регіону.

Вона є одним з вибіркових курсів програми підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою 242 «Туризм» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти і займає чільне місце в циклі дисциплін що поглиблюють професійну підготовку фахівців у сфері туризму.

Завданнями навчальної дисципліни «Рекреаційно-туристське природокористування» є засвоєння здобувачами знань про туристсько-рекреаційні ресурси території, вплив туристсько-рекреаційного використання на їхній стан, обґрунтування заходів з раціонального використання ресурсів території, збереження і охорони умов, і ресурсів природно-господарського середовища життя і діяльності людей в процесі рекреаційно-туристського природокористування. Реалізація даних завдань повинна забезпечити досягнення мети та формування програмних результатів навчання, а саме:

- засвоєння теоретико-методологічних основ з питань рекреаційно-туристського природокористування;
- аналітична оцінка стану ландшафтних територій різної локації;
- вивчення характерних рис та особливостей організації розвитку туризму в межах природоохоронних територій;
- виявлення основних тенденцій і динаміка впливу інвестицій в сферу рекреаційно-туристичного природокористування;
- навчити здобувачів аналізувати та порівнювати різні територіальні рекреаційні системи;
- опрацювати та проаналізувати інституційне забезпечення розвитку сфери туризму в рекреаційно-туристичній діяльності;
- формування практичних навичок роботи здобувачів щодо використання методів оцінки рекреаційно-туристського потенціалу територій, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем в туристичній сфері.

Предметом виступає рекреаційно-туристське природокористування як складова національно-господарського комплексу території (країни, регіону, району тощо).

Відповідно до освітньо-професійної програми 242 «Туризм», вивчення даної дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей**:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 11. Здатність визначити наявність проблеми, аналізувати та вирішувати її, обґрунтовувати управлінські рішення та забезпечувати їх дієвість.

ЗК 12. Здатність збирати та аналізувати дані, необхідні для розрахунку економічних і соціально-економічних показників, що характеризують діяльність суб'єктів господарювання.

ЗК 13. Здатність обробляти та інтерпретувати з використанням базових знань, що необхідні для здійснення професійної діяльності.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1. Здатність визначати основні наукові поняття та категорії, методології туризму (туризмології) і застосовувати їх у професійній діяльності.

ФК 6. Здатність до організації та управління туристичним процесом на локальному і регіональному рівнях, в туристичній дестинації, на туристичному підприємстві.

ФК 7. Здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм розвитку туризму.

ФК 8. Здатність впроваджувати в практику міжнародний досвід рекреаційно-туристичної діяльності.

ФК 10. Здатність управляти ризиками в туризмі.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна вивчається у другому семестрі за даною освітньою програмою.

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Логістика в туризмі» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 1.1.3 Методологія і організація наукових досліджень;

ОК 1.2.1.Туризмологія

ОК 1.2.4 Інноваційні технології в туризмі;

ОК 1.2.7 Управління проектами в туризмі.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми 242 «Туризм», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Когнітивна (пізнавальна) сфера	
Знання передових концепцій, методів науково-дослідної та професійної діяльності на межі предметних областей туризму	ПРН 1
Здатність використовувати інформаційно-інноваційні методи і технології в сфері туризму	ПРН 3
Здатність розв'язувати науково-прикладні проблеми в сфері туризму	ПРН 8
Афективна (емоційна) сфера	
Використовувати комунікативні навички і технології, ініціювати запровадження методів комунікативного менеджменту в практику діяльності суб'єктів туристичного бізнесу	ПРН 12
Психомоторна сфера	
Вміти приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та методів прогнозування	ПРН 14

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Рекреаційно-туристське природокористування»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати і розуміти закономірності, принципи та механізми концептуальних підходів до рекреаційно-туристської діяльності та вміти визначити її місце в сучасній структурі перебудови господарства. Знати механізми функціонування що регулюють діяльність органів місцевого самоврядування з питань проблем сталого (стійкого) розвитку туризму в дестинаціях різного рівня.	ПРН 1
Вміти оцінювати та застосовувати на практиці інноваційні технології та кластерні форми систематизації рекреаційно-туристичної діяльності. Здійснювати оцінку регіонального чи локального використання туристичних ресурсів в межах певних територій.	ПРН 3
Аналізувати та порівнювати сучасні тенденції мережевої організації рекреаційно-туристської діяльності. Вміти виокремити каркас антропогенно-техногенних навантажень в межах Карпатського регіону.	ПРН 8
Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері рекреаційно-туристичної діяльності. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик територіальних рекреаційних систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.	ПРН 12
Уміння оцінювати та аналізувати рекреаційно-туристичні можливості територій щодо надання різних видів туристично-рекреаційних послуг; визначати обсяг прибутків та їх розподіл, впроваджувати новітні методики ситуаційного аналізу макро- і мікросередовища, враховуючи обсяги надання послуг та чинники впливу на їх економічний стан. Обґрунтувати рекреаційно-туристську привабливість геоеконічного положення та природно-географічних умов і ресурсів Карпатського регіону; передбачити природно-екологічні проблеми і негативні наслідки для біологічного і ландшафтного різноманіття території рекреаційно-туристського природокористування в Україні та Карпатському регіоні.	ПРН 14

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

проблемно-орієнтованих інноваційних навчальних технологій;
лекція із попередньо запланованими помилками;
лекція-конференція;
метод ініціативного самонавчання;
інформаційно-рецептивний;
ілюстративний;
репродуктивний;
евристичний;

Для оцінювання знань здобувачів використовуються наступні форми контролю:

1. Усна (відповідь здобувача на окреме питання теми, бесіда під час розгляду проблемного питання, захист презентації або проекту).
2. Письмова (індивідуальна робота, поточна контрольна робота, модульна контрольна робота).
3. Перевірка рівня навчальних досягнень здобувачів з дисципліни здійснюється на основі результатів модульних контрольних робіт та підсумкового контролю.

Форми (методи) контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: комплексна

Форма модульного контролю: письмова

Форма підсумкового семестрового контролю: усна

Упродовж семестру проводяться дві модульні контрольні роботи, обов'язкові для всіх здобувачів. Модульний контроль №1 включає навчальний матеріал змістового модулю I (теми 1-12), а модульний контроль №2 – відповідно матеріал змістового модулю II (теми 13-24).

Поточний контроль знань здобувачів здійснюється за такими складовими:

- перевірка знань здобувачів на семінарських заняттях;
- контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи.

При оцінюванні знань здобувачів до уваги беруться:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- активність у дискусіях та вміння аргументувати;
- виконання практичних завдань;
- підготовка рефератів та їх захист;
- підготовка усних доповідей;
- підготовка презентації та її захист;
- підготовка проекту та його захист, тощо.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1,2)

Поточне оцінювання та індивідуальна робота								Сума
Модуль 1								50
Поточне оцінювання								
Т 1 5 б	Т 2 5 б	Т 3 5 б	Т 4 5 б	Т 5 5 б	Т 6 5 б	Презент. 10 б	Реферат 10 б	
Модульне контрольне оцінювання №1								
Разом за модуль 1								
Модуль 2								50
Поточне оцінювання								
Т 7 5 б	Т 8 5 б	Т 9 5 б	Т 10 5 б	Т 11 5 б	Т.12 5 б	Т.13 10 б	Реферат/През. 10 б	
Модульне контрольне оцінювання №2								
Разом за модуль 2								
Модульний контроль								100
Підсумкове оцінювання (залік)								100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30	5	25
Презентація	1	10	1	5
Реферат	1	10	1	10
Підготовка і захист проекту	-	-	1	10
Контрольна робота, яка виконується під час аудиторних занять	1	50	1	50
Разом		100		100

Форма модульного контролю – письмова модульна контрольна робота. Завдання для модульного контролю включає теоретичні питання, що вивчалися згідно програми. Максимальна кількість балів – 50 балів.

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100 балів.

Допуск здобувача до підсумкового контролю знань здійснюється відповідно до діючих в університеті положень.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий контроль у формі семестрового заліку проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі за семестр. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий (семестровий) контроль, та критерії оцінювання результатів навчальної роботи здобувачів доводяться до їх відома на початку вивчення дисципліни. Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Підсумковий контроль оцінюється за національною шкалою та дублюється за 100 бальною шкалою з оцінкою ECTS. Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок здобувачів на екзамені здійснюються за такою шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувачі, які не виконали умови договору про навчання та усі види обов'язкових робіт (практичних завдань, індивідуальних, презентацій, рефератів, тощо), передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Відповідальний працівник деканату у відомості проти прізвища такого здобувача робить позначку «недопущений».

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Рекреаційно-туристське природокористування як навчальна дисципліна. Теоретико-методологічні основи з питань організації рекреаційно-туристського природокористування.

Тема 1. Вступ. Об'єкт, предмет і завдання навчальної дисципліни.

Поняття ресурсів, основні їхні групи – природно-географічні, природно-антропогенні та суспільно-історичні, їхня загальна характеристика. Природно-географічні рекреаційно-туристські ресурси території. Рекреаційно-туристська діяльність, рекреаційно-туристський потенціал: базові поняття. Концептуальні підходи до рекреаційно-туристської діяльності та її місце в сучасній структурі перебудови господарства. Історія розвитку, стан і проблеми рекреаційно-туристського природокористування в Україні й Карпатському регіоні.

Тема 2. Основні засади та правові аспекти організації рекреаційно-туристичного природокористування.

Передумови переорієнтації сучасного еколого небезпечного рекреаційно-туристського природокористування. Критерії оцінки економічних інструментів та принципи економічної політики для стимулювання ефективного використання та охорони природно-рекреаційних ресурсів. Законодавче та нормативно-правове забезпечення організаційної діяльності у сфері рекреаційних послуг.

Тема 3. Основні види природно-географічних рекреаційно-туристських ресурсів, їхня характеристика, цінність та привабливість як об'єктів рекреаційно-туристського використання.

Природно-географічні рекреаційно-туристські ресурси території - кліматичні, геолого-геоморфологічні, водні та гідромінеральні, флористично-фауністичні та ґрунтово-земельні. Ландшафтно-географічне різноманіття території як рекреаційно-туристський об'єкт.

Тема 4. Природоохоронні та унікальні території і об'єкти України як об'єкти рекреації і туризму.

Історія розвитку і стан природоохоронної справи в Україні. Об'єкти природо-заповідного фонду (ПЗФ) та унікальні природно-географічні території і об'єкти України, їхня екскурсійно-туристська і рекреаційна привабливість. (Степовий біосферний заповідник Асканія Нова, Олешківські піски, Тендрівська Коса, Коса Арабатська Стрілка, коса Бірючий острів, коса Кароліно-Бугаз, о. Зміїний, Уманський дендропарк «Софіївка» тощо.

Тема 5. Рекреаційно-туристське природокористування.

Організація і види рекреаційно-туристського природокористування, його соціально-економічна ефективність і можливі негативні наслідки для природно-екологічного середовища. Заходи зі збереження і охорони природно-екологічних умов і рекреаційно-туристського потенціалу території.

Тема 6. Інвентаризація та оцінка рекреаційно-туристського потенціалу регіону.

Формування природного каркасу екологічної безпеки регіону. Концепція антропогенно-техногенних навантажень та їх вплив на ресурсно-туристський потенціал регіону. Каркас антропогенно-техногенних навантажень в межах Карпатського регіону.

Змістовний модуль 2.

Практичні аспекти організації рекреаційно-туристського природокористування в межах Карпатського регіону

Тема 7. Склад, фізико-географічна характеристика, особливості розташування та рекреаційно-туристський потенціал Карпатського регіону.

Склад, геоекономічне положення і загальна фізико-географічна характеристика Карпатського регіону. Природно-рекреаційний потенціал та рекреаційно-туристська привабливість регіону.

Тема 8. Рекреаційно-туристський потенціал Закарпатської області.

Рекреаційно-туристський потенціал Закарпаття: специфіка використання, умови та стан освоєння. Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності та джерелами фінансування в Україні та Закарпатській області.

Тема 9. Природно-ресурсний потенціал Закарпатської області.

Земельні, водні, біологічні ресурси Закарпатської області. Регіональні проблеми раціонального використання лісових ресурсів. Антропогенний вплив на ліси, питання охорони та відновлення. ПЗФ та рекреаційні ресурси Закарпаття. Транскордонне співробітництво в галузі охорони ландшафтного та біологічного різноманіття.

Тема 10. Історико-культурний потенціал Закарпатської області.

Історико-культурна спадщина Закарпаття. Як невід'ємна частина історії Карпатського регіону. Пам'ятки археології, історії, архітектури і містобудування та монументального мистецтва. Програма збереження культурної спадщини Закарпаття. Туристичний путівник Закарпаття.

Тема 11. Рекреаційно-туристське природокористування в Закарпатській області.

Основні види, організація та соціально-економічна ефективність використання рекреаційно-туристського потенціалу регіону. Курортно-рекреаційні і лікувально-оздоровчі заклади та об'єкти території. Практика рекреаційно-туристського використання територій ПЗФ регіону, водних, гідромінеральних, водно-болотних та ландшафтно-екологічних угідь і об'єктів. Туристсько-рекреаційні, екологічні, історико-культурні та комплексно-пізнавальні маршрути по території регіону.

Тема 12. Стратегія екологічно збалансованого використання природно-рекреаційних ресурсів Карпатського регіону.

Структура та передумови реалізації стратегії екологічно збалансованого використання природно-рекреаційних ресурсів Карпатського регіону. Умови створення сучасного високопродуктивного рекреаційно-туристичного комплексу.

Тема 13. Сучасні напрями рекреаційно-туристської діяльності.

Сучасний стан територіальних рекреаційних систем. Туристичні дестинації. Сучасні тенденції мережевої організації рекреаційної туристичної діяльності. Кластерні форми систематизації рекреаційно-туристської діяльності.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	всього	у тому числі			всього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Змістовний модуль 1								
Теоретико-методологічні основи з питань організації транскордонного туризму								
<i>Тема 1.</i> Вступ. Об'єкт, предмет і завдання навчальної дисципліни	9	2	2	5	9	1		8
<i>Тема 2.</i> Основні засади та правові аспекти організації рекреаційно-туристичного природокористування	5			5	7		1	6
<i>Тема 3.</i> Основні види природно-географічних рекреаційно-туристських ресурсів, їхня характеристика, цінність та привабливість як об'єктів рекреаційно- туристського використання	9	2	2	5	9	1		8
<i>Тема 4.</i> Природоохоронні та унікальні території і об'єкти України як об'єкти рекреації і туризму	11	4	2	5	9	1	1	7
<i>Тема 5.</i> Рекреаційно-туристське природокористування	7	1	2	4	7	1	1	6
<i>Тема 6.</i> Інвентаризація та оцінка рекреаційно-туристського потенціалу регіону	5	1		4	5			5
Разом за змістовним модулем 1	46	10	8	28	46	4	3	40
Змістовний модуль 2								
Практичні аспекти організації транскордонного туризму України та Карпатському регіоні Закарпатської області								
<i>Тема 7.</i> Склад, фізико-географічна характеристика особливості розташування та рекреаційно- туристський потенціал Карпатського регіону	5	1		4	5			5
<i>Тема 8.</i> Рекреаційно-туристський потенціал Закарпатської області	5	1		4	5			5
<i>Тема 9.</i> Природно-ресурсний потенціал Закарпатської області	8	2	2	4	8	1		7
<i>Тема 10.</i> Історико-культурний потенціал Закарпатської області	16	4	4	8	16	2	1	13
<i>Тема 11.</i> Рекреаційно-туристське природокористування в Закарпатській області	12	2	2	8	12	1	1	10
<i>Тема 12.</i> Стратегія екологічно збалансованого використання природно-рекреаційних ресурсів Карпатського регіону	16	4	4	8	16	1	1	13
<i>Тема 13.</i> Сучасні напрями рекреаційно-туристської діяльності	12	2	2	8	12	1		11
Разом за змістовним модулем 2	74	16	14	44	74	6	3	64
Всього годин:	120	26	22	72	120	10	6	104

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Об'єкт, предмет і завдання навчальної дисципліни	1
2	Тема 2. Основні засади та правові аспекти організації рекреаційно-туристичного природокористування	2
3	Тема 3. Основні види природно-географічних рекреаційно-туристських ресурсів, їхня характеристика, цінність та привабливість як об'єктів рекреаційно-туристського використання	1
4	Тема 4. Природоохоронні та унікальні території і об'єкти України як об'єкти рекреації і туризму	1
5	Тема 5. Рекреаційно-туристське природокористування	2
6	Тема 6. Інвентаризація та оцінка рекреаційно-туристського потенціалу регіону Модульний контроль	2
7	Тема 7. Склад, фізико-географічна характеристика особливості розташування та рекреаційно- туристський потенціал Карпатського регіону	2
8	Тема 8. Рекреаційно-туристський потенціал Закарпатської області	2
9	Тема 9. Природно-ресурсний потенціал Закарпатської області	2
10	Тема 10. Історико-культурний потенціал Закарпатської області	2
11	Тема 11. Рекреаційно-туристське природокористування в Закарпатській області	2
12	Тема 12. Стратегія екологічно збалансованого використання природно-рекреаційних ресурсів Карпатського регіону	2
13	Тема 13. Сучасні напрями рекреаційно-туристської діяльності	1
	Всього годин:	22

6.4. Самостійна робота

	Назва теми	Кількість Годин	
	Модуль 1	Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Вступ. Об'єкт, предмет і завдання навчальної дисципліни	7	10
2	Тема 2. Основні засади та правові аспекти організації рекреаційно-туристичного природокористування	7	10
3	Тема 3. Основні види природно-географічних рекреаційно-туристських ресурсів, їхня характеристика, цінність та привабливість як об'єктів рекреаційно- туристського використання	6	10
4	Тема 4. Природоохоронні та унікальні території і об'єкти України як об'єкти рекреації і туризму	7	10
5	Тема 5. Рекреаційно-туристське природокористування	7	10
6	Тема 6. Інвентаризація та оцінка рекреаційно-туристського потенціалу регіону	6	10
	Модуль 2		
7	Тема 7. Склад, фізико-географічна характеристика особливості розташування та рекреаційно- туристський потенціал	6	10

	Карпатського регіону		
8	Тема 8. Рекреаційно-туристський потенціал Закарпатської області	7	10
9	Тема 9. Природно-ресурсний потенціал Закарпатської області	7	10
10	Тема 10. Історико-культурний потенціал Закарпатської області	6	8
11	Тема 11. Рекреаційно-туристське природокористування в Закарпатській області	6	6
12	Тема 12. Стратегія екологічно збалансованого використання природно-рекреаційних ресурсів Карпатського регіону		
13	Тема 13. Сучасні напрями рекреаційно-туристської діяльності		
	Всього годин:	72	104

Індивідуальні завдання

У межах навчальної дисципліни індивідуальна робота здобувача є *варіативною* і включає **наступні завдання:**

1. конспект із теми за заданим планом або планом, який здобувач розробив самостійно;
2. виконання практичних завдань;
3. підготовка проєктів;
4. написання аналітичних записок;
5. підготовка реферату, презентація або есе з окремої теми, питання чи вузької проблематики, яку здобувач узгоджує з викладачем.

Підготовка реферату – один із перших видів дослідницької роботи здобувачів, що використовується у вищій школі. Даний вид роботи сприяє розвитку у здобувачів нахилу до пошукової, дослідницької діяльності та до творчого розв'язання навчально-виховних завдань освітнього закладу.

Реферат (від. лат. *refero* – повідомляю, доповідую) – це стислий виклад у письмовому вигляді наукової літератури з теми, вчення, змісту книги тощо. Реферат також передбачає наявність доповіді на дану тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту пошукової роботи.

Важливо зазначити, що у рефераті необхідно не лише висвітлити відповідну інформацію, а й показати своє ставлення до неї. Реферат демонструє ерудицію дослідника, його вміння самостійно аналізувати, систематизувати, класифікувати й узагальнювати суттєву наукову інформацію.

Обсяг реферату визначається специфікою теми і змістом матеріалу, кількістю відомостей, їх науковою цінністю або практичним значенням. Рекомендований обсяг становить 10-20 сторінок друкованого тексту.

Процес підготовки реферату має містити в собі наступні етапи:

- Вибір теми.
- Вивчення спеціальної літератури за темою реферату.
- Складання плану.
- Добір і вивчення додаткових джерел та інформації з обраної теми.
- Добір практичного та статистичного матеріалу.
- Опрацювання зібраного матеріалу.
- Безпосереднє написання тексту реферату.
- Формулювання висновків.
- Оформлення реферату і списку джерел інформації.
- Самокритична оцінка змісту і виправлення помилок.
- Підготовка тез або доповіді до захисту реферату.
- Захист реферату (під час семінарського заняття, на студентській конференції та ін.).

Тему реферату здобувач вибирає у відповідності до рекомендацій викладача або ж

самостійно, відповідно власного рівня підготовленості та здібностей, а також маючи на увазі перспективу подальшого використання реферату для написання курсових та підсумкових кваліфікаційних робіт. Вибір теми реферату здобувач повинен узгоджувати з викладачем.

Структура реферату вищого навчального закладу повинна складатися з таких частин:

- ✓ Титульна сторінка
- ✓ План
- ✓ Вступ
- ✓ Основна частина, яка складається з розділів, пунктів та підпунктів
- ✓ Висновки
- ✓ Список використаних джерел
- ✓ Додатки (за необхідності)

У вступі обґрунтовуються актуальність теми, її особливості, значущість з огляду на потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності.

В основній частині здійснюється огляд основних теоретичних та експериментальних досліджень з теми, зазначається, хто з учених вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність проблеми, основні чинники, що зумовлюють розвиток явища або процесу, що вивчається, наводиться перелік основних змістовних аспектів проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабого висвітлення.

Наступний етап передбачає поглиблений аналіз сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій щодо проблеми, висвітлюються власні судження та думки відносно перспектив розвитку проблеми.

У висновках надаються узагальнені ідеї, думки, оцінки, пропозиції автора.

До списку використаних джерел включають публікації, звертаючи особливу увагу на публікації за останні 5-10 років, Інтернет-ресурси. Кількість використаних джерел у списку повинна становити не менше 10 праць, які оформлені відповідно до сучасних вимог оформлення бібліографії.

У додатках за необхідності наводяться формули, таблиці, схеми, якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи.

Оцінюють реферат, спираючись на наступні критерії:

- відповідність теми змісту реферату;
- глибина і повнота розкриття теми;
- логіка викладення матеріалу;
- термінологічна чіткість;
- рівень навичок самостійної роботи з науковою літературою та вміння її критично аналізувати;
- власне бачення проблеми автором, самостійний, творчий характер роботи;
- правильне оформлення реферату і списку використаних джерел;
- врахувати уміння автора відібрати найсуттєвіший матеріал для короткого виступу;
- якість презентації результатів реферативного дослідження.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

- технічні засоби навчання: мультимедійне обладнання, ноутбук;
- програмне забезпечення :система електронного навчання Moodle;
- карти України та Закарпатської області та ін.

8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Аванесова Г. А. Культурно-досуговая деятельность: Теория и практика организации: Учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Социально-культурный сервис и туризм». М.: Аспект Пресс, 2006. 236 с.
2. Азгальдов Г. Г., Костин А. В., Садовов В. В. Квалиметрия: первоначальные сведения. Справочное пособие. М.: Высш. шк., 2010. 143 с.
3. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география: Понятийнотерминологический словарь. М.: Мысль, 1983. 350 с
4. Александрова А. Ю. Туристские кластеры: содержание, границы, механизм функционирования. Современные проблемы сервиса и туризма. 2007. № 1. С.51-61.
5. Алешникова В. И., Калашников Д. И. Кластерная политика региона. Воронеж: АОНО ВПО «Институт менеджмента, маркетинга и финансов», 2012. 176 с.
6. Алешугіна Н. О., Барановська О.В., Барановський М.О. Рекреаційнотуристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навчальний посібник Чернігів: ЧНТУ, 2015. 492 с.
7. Амирханов М. М., Лукашина Н. С., Трунев А. П. Природные рекреационные ресурсы, состояние окружающей среды и экономикоправовой статус прибрежных курортов М.: Экономика, 1997. 206 с.
8. Андрєєва Н. М., Полянничко О. В. Екологічні кластери в рекреаційнотуристичній сфері як модель регіонального розвитку підприємництва. Економічний форум. 2013. №3. С.82-87.
9. Андриюченко К. Ю. Природоохоронна кластеризація туристичнорекреаційного комплексу: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.06. Рада по вивч. продукт. сил України. К., 2009. 19 с.
10. Антипов А. Н., Дроздов А.В., Винкельбрандт А. Ландшафтное планирование: принципы, методы, европейский и российский опыт. 285 Иркутск, 2002. 141 с.
11. Арутюнов В. Х., Глебова Т. В. Від вчення В.І. Вернадського про ноосферу до ідеї "екологічного імперативу". Постметодика: Науковий журнал Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського, 2001. № 5 (37). С. 12-16.
12. Асанова И. М., Дерябина С. О., Игнатьева В. В. Организация культурнодосуговой деятельности : учебник для студ. спец. Туризм. М.: Академия, 2012. 192 с
13. Атаманчук З. А. Формування мережевої туристичної індустрії як форма глобальної інтеграції країн. Економічний простір. 2019. № 141. С. 49-64.
14. Атлас вчителя / Молочко В.В., Бонк Ж.С., Дрогушевська І.Л. та ін. К.: ДНВП "Картографія", 2010. 328 с.
15. Афанасьев О. Е. Рекреология с основами лечебного туризма: Методическое пособие. Днепропетровск: ПП «Шевелюв Є.О.», 2010. 60 с.
16. Афанасьев О. Е. Типология туристских кластеров. Современные проблемы сервиса и туризма. 2016. № 1. Том 10. С. 37-46
17. Афанасьев О. Є., Троценко О. В. Краєзнавча практика: Навч. посіб. Д.: МоноЛіт, 2011. 126 с.
18. Бакланов П. Я. Территориальные структуры хозяйства в региональном управлении. М.: Наука, 2007. 239 с.
19. Бакуменко О. А. Классификация туристских кластеров. Закономерности и тенденции развития науки в современном обществе. кластеров Сборник статей междунаучно-практич.

конф. (Уфа, 29-30 марта 2013 г.). Уфа, 2013. С. 30-34

20. Басюк Д. І. Науковотеоретичні підходи до класифікації туристичних кластерів. Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики : Збірник наук. праць. К. : НТУУ «КПІ», 2011. С. 17.
21. Бачинина Ю. П. Кластерный подход в обеспечении конкурентоспособности региона. Тюмень: ТюмГНГУ, 2010. 365 с.
22. Бачинский Г. А. Социэкология: теоретические и прикладные аспекты. К.: 286 Наукова думка, 1991. 152 с.
23. Безруков Ю. Ф. Рекреационные ресурсы и курортология : учеб. пособие. Симферополь, 1998. 114 с
24. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. К. : ВПЦ "Київський Університет", 2001. 395 с
5. Бейдик О. О. Словник-довідник з географії туризму, рекреології та рекреаційної географії. К.: Палітра, 1997.
26. Боголюбова С. А. Эколого-экономическая оценка рекреационных ресурсов. М.: Академия, 2009. 256 с.
27. Богославська А. В. Регіональний туристичний кластер ключовий пріоритет розвитку рекреаційно-туристичної індустрії Південного регіону. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2013. Вип. 4(1). С. 36-42.
28. Бойко А.Е. Формирование кластеров как инструмент повышения конкурентоспособности туристских услуг: автореф. ... канд. экон. наук. Новосибирск: 2011. 24 с.
29. Боков В. О., Єна А. В., Єна В. Г. Геоэкология. Научно-методическая книга по экологии. Симферополь: Таврия, 1996 384 с.
30. Бондаренко Ю. Г., Кулиняк І. Я., Страхорчук К. О. Зарубіжний досвід функціонування туристичних кластерів. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 5. С. 31-37.
31. Босовська М. В. Інтеграційні процеси в туризмі: монографія. Київ: КНТЕУ, 2015. 832 с.
32. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Дозвіллезнавство. Навчальний посібник К.: Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
33. Бучко Ж. І. Естетичні якості ландшафтів у контексті використання та збереження гуманістичного ресурсного потенціалу регіону: автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.01. Чернівці, 2002. 20 с.
34. Вайсфельд Д. Н., Вартанов А. А., Гальперина А. И Курорты Одессы. Одесса, «Маяк», 1974. 111 с. 287
35. Вакуленко В., Валентюк І., В. Грибан В. Туризм і охорона культурної спадщини: український досвід: монографія. К.: Вид-во КІС, 2003. 176 с
36. Варналій З. С. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку. К.: Знання України, 2005. 497 с.
37. Веденин Ю. А. Динамика территориальных рекреационных систем. М.: Наука, 1982. 190 с
38. Веденин Ю. А. Оценка природных условий для организации отдыха. М.: Меркурий, 2009. 198 с.
39. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг. Навчальний посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 202 с.
40. Вимірювання якості життя в Україні. Аналітична доповідь / Лібанова Е.М., Гладун О.М., Лісогор Л.С. та ін. К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. 50 с.
41. Войнаренко М. П. Кластерні моделі об'єднання підприємницьких структур у туристичній галузі та сфері розваг. Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація і управління

підприємствами (в туристичній сфері). 2007. №11. С.13-19.

42. Войтенко К. К. Кластерний підхід до формування та розвитку туристських дестинацій з урахуванням туристського потенціалу міст. Комунальне господарство міст. Серія : Економічні науки. 2014. Вип. 117. С. 23-31.

43. Волошин О. Ф., Мащенко С. О. Моделі та методи прийняття рішень. К. : Київський університет, 2010. 336 с

44. Вуйцик О. І. Рекреаційно-туристичний комплекс: питання термінології. Вісник соціально-економічних досліджень. 2012. Вип. 3(2). С. 39-44

45. Габчак Н.Ф. Морфологічні особливості рельєфу, їхній вплив на розташування і функціонування гірськолижних курортів Закарпаття. Збірник наукових праць Військового інституту КНУ імені Тараса Шевченка. 2013. № 41. С. 237-241.

46. Гавран В. Я. Управління інвестиційною діяльністю в рекреаційно-туристичній сфері: автореферат дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03. Львів, 288 2002. 20 с.

47. Галиуллина Г. К., Галимов Ш. Ш., Шабанова Л. Б. Методика аналізу туристського кластера регіона. Вестник ТИСБИ. 2014. № 2(58). С.141- 149.

48. Генеральна схема планування території України. Пояснювальна записка в 2 т. / Державний комітет будівництва, архітектури та житлової політики України. Державний інститут проектування міст "ДІПРОМІСТО". Київ, 2000. 68 с

49. География рекреационных систем СССР / отв. ред. В.С. Преображенский. М.: Наука, 1980. 220 с.

50. Герасименко В. Г., Бедрадіна Г. К., Галасюк С. С. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с.

51. Герасимчук З. В., Олексюк А. О. Екологічна безпека регіону: діагностика і механізми забезпечення. Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2007. 280 с.

52. Герасимчук З. В., Коленда Н. В., Черчик Л. М. Регіональна політика розвитку рекреаційного природокористування: механізми формування та реалізації : монографія. Луцьк: Надстир'я, 2007. 171 с

53. Гильберт У. География, ресурсы и окружающая среда. М.: Прогресс, 1990. 544 с.

54. Гладкий Ю. Н. Регионоведение: учеб. для студентов вузов. М. : Гардарики, 2000. 384 с.

55. Гоблик В. В. Економічна суть кластерів та особливості їх утворення і функціонування у туристично-рекреаційній сфері. Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Серія „Економіка”. 2007. Вип. 24. С 151-159.

56. Гоблик В. В. Формування кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі: автореф. дис. ... канд. економ. наук. Ужгород, 2009. 24 с.

57. Голубець М. А. Геосоціосистемологія - теоретична основа екологосупільно-економічного прогресу. Вісн. НАН України. 2014. № 6. С. 31 - 40. 289

58. Голубець М. Середовищезнавство - перспективний розділ науки. Вісник Національної академії наук України. 2007. № 8. С. 3-13.

59. Голубець М.А. Середовищезнавство в географічну науку. Український географічний журнал. 2015. № 2. С. 10-15.

60. Горин Г. В. Систематизація методологічних підходів до визначення сутності поняття "рекреаційно-туристичний потенціал регіону". Регіональна економіка. 2014. № 2. С. 187-199.

61. Гродзинський М. Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. К. : Лікей, 1995. 233 с.

62. Гродзинський М. Д., Савицька О. В. Естетика ландшафту: навч. посіб. К.: Київський університет, 2005. 183 с.

63. Гродзинський М. Д., Стеценко М. Д. Заповідна справа в Україні: навч. посібник. К.:

Знання, 2003. 306 с.

64. Гродзинський М. Д. Ландшафтна екологія. Київ: Знання, 2014. 550 с.

65. Гудковских М. В. Методика комплексной оценки туристско-рекреационного потенциала. *Geographical bulletin*. 2017. №1 (40). С. 102-290.

66. Гурова Д. Д., Фролов М. О., Журавльова С. М., Кукліна Т. С. Рекреаційна географія: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Запоріжжя: ТОВ ЛПС ЛТД, 2010. 92 с.

67. Давидова О. Особливості застосування інновацій у розвиток туристичної галузі України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. №7(172). С.65-69.

68. Дащук Ю. Є. Методичний підхід до оцінки рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 14(1). С. 64-70.

Додаткова література

1. Ключенко А. В. Інтегральна оцінка синергетичного ефекту як показник ефективності рекреаційного кластеру. *Глобальні та національні проблеми економіки*. №9. С. 542-546.
2. Кобанець Л.О. Концепція управління розвитком рекреаційної діяльності. *Донецьк: ІЕП НАН України*, 2007. 192 с.
3. Ковальова Ю. М., Алишева Н. В. Практичні приклади функціонування 295 кластерів у світі. *Механізм регулювання економіки*. 2008. № 3(2). Т. 1. С. 92-100.
4. Ковальчук І. Є. Проблеми та перспективи кластеризації туристичної галузі Закарпаття. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 1. С. 67-71.
5. Колбовский Е. Ю. *Ландшафтное планирование*. М.: Академия, 2008. 336 с.
6. Коломієць К. В. Концептуальні положення формування таксономічних одиниць територіальної організації суспільства на субрегіональному рівні. *Географія та туризм*. 2016. Вип. 36. С. 180-190.
7. Коломієць К. В., Сич В. А. Транс'європейська мережа туристичних пішохідних маршрутів. *Географія та туризм*. 2017 р. Вип. 40. С. 18-28
8. Корж Н. В., Басюк Д. І. *Управління туристичними дестинаціями : підручник*. Вінниця: «ППКТД Едельвейс і К», 2017. 322 с.
9. Кострюкова О. Н., Карпова Е. Г. Методы идентификации туристских кластеров в системе регионального туризма. *Проблемы современной экономики*. 2011. № 4 (40). С. 374-378.
10. Мальська М. П. Концептуальна модель кластера у світі туристичних послуг. *Географія і туризм: національний та міжнародний досвід: матер. IV міжнар. наук. конф. (Львів, 5-7 жовтня 2012 р.)*. Львів, 2012. С. 19-23.
11. Мальська М. П., Худо В. В. *Туристичний бізнес: теорія та практика*. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 424 с
12. Мальська М., Зінько Ю. Типи і моделі кластерів сільського туризму в Україні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм*. 2018. Вип. 2. С. 8-23.
13. Марсель Г. *Homo viator*. К.: Видавничий дім "КМ Академія". 1999. 320 с.
14. Мацола В. І. *Рекреаційно-туристичний комплекс України*. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 1997. 259 с
15. Мельник О. В. Інтегральний показник туристичної привабливості території: поняття та теоретичні аспекти. *Регіональна економіка*. 2004. №4. С. 197-205.
16. Методика інтеграції екологічної складової розвитку у просторове планування України (регіональний рівень) / Л.Г. Руденко, Є.О. Маруняк, Ю.М. Палеха, О.Г. Голубцов, Ш.

- Хайланд та ін. / під ред. Л.Г. Руденка. К.: Інститут географії НАН України, 2016. 76 с.
17. Михайліченко Г. І. Інноваційний розвиток туризму: монографія. К.: Київ. нац. торг.екон. унт, 2012. 608 с.
  18. Михайліченко Г. Формування інноваційних туристичних кластерів як конкурентної переваги розвитку регіону. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2012. №7(727). С. 341-350.
  19. Музиченко-Козловська О. В. Методика оцінки рівня туристичної привабливості регіону. Регіональна економіка. 2006. №1. С. 218-227.
  20. Музиченко-Козловська О. В. Переваги кластерної моделі розвитку туризму над іншими формами об'єднань. Проблеми науки. 2009. № 3. С. 21-26.
  21. Муска К. К. Теоретичні підходи до розуміння сутності дефініцій «рекреаційні ресурси» та «рекреаційний потенціал». Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 21. С. 521-526.
  22. Ніколаєва О. І. Рекреаційний господарський комплекс Одеського регіону: автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02. Харків. 2018. 20 с.
  23. Орлатий М. К., Романюк С. А., Дегтярьова І. О. Ресурсний потенціал регіону : навч. посіб. К. : НАДУ, 2014. 724 с.
  24. Панченко Т. Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних 303 територій. Київ : Логос, 2015. 176 с.
  25. Савранчук Л. А., Явкін В. Г. Рекреаційна географія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. 110 с.
  26. Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційні складові у плануванні території регіону Українського Причорномор'я. Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. Одеса, 2015. Том 20. Вип. 2. С. 121-132.
  27. Січкаренко К. О. Мережева організація інноваційної діяльності: наукова доповідь. К.: НАН України, ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України", 2015. 48 с.
  28. Смаль І. В. Основи географії рекреації і туризму: навч. посібник. Ніжин: Видавництво НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. 264 с.
  29. Смаль І. В. Туристичні та санаторно-курортні кластери в Україні: перспективи та проблеми створення. Туристично-краєзнавчі дослідження. 308 К. : Нац. турист. організація, 2002. Вип. 4. С. 224-225
  30. Статистичний збірник: Чисельність наявного населення України на 1 січня 2018 року / за ред. М. Б. Тімоніна. К.: Державна служба статистики України, 2018. 83 с.
  31. Топчієв О. Г., Яворська В. В., Ніколаєва О. І. Географічні складові 310 предметної області рекреаційно-туристичної діяльності. Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки, 2016. Том 21. Вип. 2(29). С. 171-185.
  32. Топчієв О. Г., Сич В. А., Яворська В. В. Концепція рекреаційного середовища регіону та її понятійно-термінологічне структурування. Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. Одеса, 2020. Том 25. Вип. 1 (36). С. 157-173.
  33. Топчієв О. Г., Мальчикова Д., Сич В., Пилипенко І., Яворська В. Система географічних наук: вітчизняний досвід в умовах сучасної предметної трансформації. Економічна та соціальна географія. Київ, 2020. Вип. 83. С. 4-11.
  34. Топчієв О. Г., Яворська В. В., Ніколаєва О. І. Рекреаційно-туристична діяльність як складова регіональних господарських комплексів: концептуально-понятійний огляд. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки, 2016. Вип. 5. С. 128- 134.
  35. Черчик Л. М. Передумови формування рекреаційних кластерів. Інформатизація рекреаційної та туристичної діяльності: перспективи культурного та економічного

розвитку: зб. праць Другого міжн. конгресу, Трускавець, 2003. С 110-113.

Електронні інформаційні ресурси

1. Департамент туризму та курортів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e42d3b8-108a-4c21-a413-8d80aa724e5c&title=ViddilRozvitkuTurizmu>
2. Головне управління статистики в Одеській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
3. Головне управління статистики в Закарпатській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/>
4. Економічна статистика / Економічна діяльність / Туризм. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/tur.htm

Методичні наглядні матеріали

1. Підручники та навчально-методичні посібники.
2. Фотоальбоми, слайди та презентації з окремих тем навчальної дисципліни.

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)
протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)
протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)
протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)
протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)
протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище, ініціали)